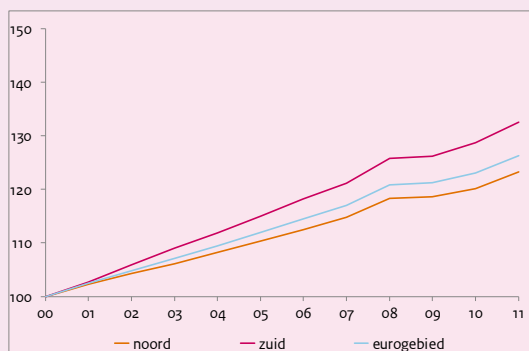

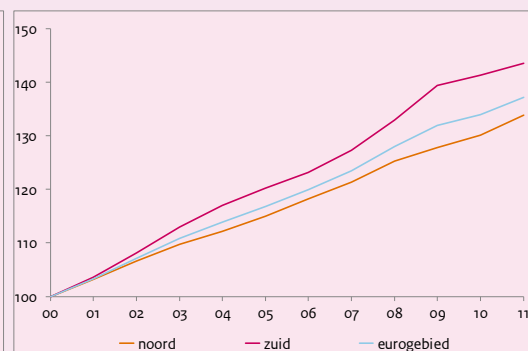
Onevenwichtigheden in eurogebied nog lang niet weggenomen

Een belangrijke factor in het ontstaan van de Europese schulden crisis is de verzwakking van het internationale concurrentievermogen van de Zuid-Europese economieën die zich sinds de invoering van de euro heeft voorgedaan. Achterblijvende productiviteitsgroei in combinatie met bovengemiddelde loonstijging in de zuidelijke landen heeft de relatieve prijs van zuidelijke exportproducten opgedreven. Nu depreciatie van de nationale munt niet langer mogelijk is – er zijn geen nationale munten meer – zijn structurele, productiviteitverhogende maatregelen vereist om het concurrentievermogen te herstellen. Gezien de diepte van de divergentie van noordelijke en zuidelijke eurolanden (sinds 2000 is het verschil in arbeidskosten per eenheid product met tegen de 30% toegenomen) zal dit echter niet voldoende zijn, al is het alleen al omdat structurele aanpassing tijd nodig heeft. Aanpassing van lonen en prijzen is onvermijdelijk. Dat betekent dat de loon- en prijsstijging in het zuiden enige tijd lager zal moeten zijn dan in het noorden. Er zijn enige aanwijzingen dat dit nominale aanpassingsproces – langzaam – op gang komt. Weliswaar is sinds de crisis van 2008-2009 de stijging van het algemene prijspeil in zuidelijke landen gemiddeld hoger geweest dan die in noordelijke landen (zie linker figuur), maar de loonstijging in het zuiden is sindsdien wel degelijk gedaald tot onder het Europese gemiddelde (zie rechter figuur, arbeidskosten per uur). Dat de prijzen in het zuiden de afgelopen jaren sneller zijn gestegen dan in het noorden, houdt overigens verband met prijsverhogende maatregelen van de kant van zuidelijke overheden, zoals verhoging van de btw-tarieven.

Consumentenprijzen, eurogebied (a)

Arbeidskosten per uur, eurogebied (b)

(a) Harmonized Index of Consumer Prices. Bron: Eurostat.

(b) Bruto arbeidskosten per uur in private sector exclusief landbouw (NACE 2 categorieën B-N). Bron: Eurostat. Geen cijfers voor Ierland en Finland.

Van de vier zuidelijke landen is Griekenland het enige land waar de lonen dalen. In het derde kwartaal van 2011 waren de lonen daar met bijna 9% gedaald ten opzichte van 2010. Binnen deze landengroep stijgen de lonen nog het snelst in Spanje. Sinds 2000 zijn de lonen daar met 55% gestegen. De Spaanse arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door collectieve loononderhandelingen en hoge bescherming van de werknemers met een vast contract (Bentolila et al., 2011). Deze zogenaamde *insiders* kunnen hoge looneisen stellen omdat niet zij, maar anderen daarvan de schade ondervinden: *outsiders* namelijk, werkzoekenden en flexwerkers. Het aandeel werkenden met een tijdelijk contract is gestegen van 10% in 1980 tot ruim 30% in de jaren negentig. De jeugdwerkloosheid in Spanje is momenteel bijna 50%.

Productiviteitscijfers voor 2011 zijn nog nauwelijks beschikbaar. De echte test – dalen de arbeidskosten per eenheid product in het zuiden ten opzichte van die in het noorden? – moet nog komen.

Bentolila, S., J. J. Dolado en J. F. Jimeno, 2011, Reforming an Insider-Outsider Labor Market: The Spanish Experience. IZA Discussion Paper 6186.